© Н. Я. Спасів

Отримано: 29 травня 2026 р.

Прорецензовано: 05 червня 2026 р.

Прийнято до друку: 08 червня 2026 р.

Дата публікації: 24 червня 2026 р.

email: vladnat@gmail.com

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0000-0003-0797-7220

DOI: http://doi.org/10.25264/2311-5149-2026-41(69)-153-164

Спасів Н. Я. Прагматизм фінансування соціального захисту населення на локальному рівні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Економіка».* Острог : Вид-во НаУОА, червень 2026. № 41(69). С. 153–164.

УДК: 364:336.14(477)

JEL-класифікація: H53

Спасів Наталія Ярославівна,

докторка економічних наук, професорка, професорка кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу Західноукраїнського національного університету

ПРАГМАТИЗМ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ

Досліджено джерела фінансування соціального захисту на локальному рівні, оцінено особливості фінансування соціального захисту і соціального забезпечення як ключового інструменту реалізації соціальної функції держави та регулювання рівня життя населення на рівні територіальних громад. Оцінено роль органів місцевого самоврядування у формуванні та перерозподілі фінансових ресурсів в контексті реалізації соціальної політики на локальному рівні. Проаналізовано динаміку видатків бюджету Тернопільської територіальної громади. Сформульовано напрями удосконалення фінансування соціального захисту і соціального забезпечення на рівні територіальних громад із урахуванням сучасних викликів.

Ключові слова: *соціальна політика, територіальні громади, видатки, фінансування, соціальний захист, соціальне забезпечення.*

Nataliia Spasiv,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor at the Department of Financial Technologies and Banking of West Ukrainian National University

PRAGMATISM OF SOCIAL PROTECTION FINANCING AT THE LOCAL LEVEL

The article investigates the theoretical and practical foundations of financing social protection at the local level under fiscal decentralization, martial law, and escalating socio-economic challenges in Ukraine. The purpose of the study is to develop theoretical and methodological approaches to understanding the pragmatism of local social protection financing and to substantiate practical directions for its improvement under contemporary conditions.

The methodological framework combines systemic, comparative, institutional, and statistical analysis to evaluate financial mechanisms and expenditure structures. Empirically, the study analyzes the 2025 budget of the Ternopil City Territorial Community. The findings reveal a highly socially oriented budget prioritizing education, healthcare, and welfare, though capital expenditures remain limited due to wartime uncertainty. Systemic challenges include financial capacity disparities among communities, high state transfer dependence, and displacement-driven demand for social services. To address these issues, the study advocates transitioning from an expenditure-oriented model to results-based financial management focused on measurable outcomes, digitalization, and enhanced targeted assistance.

The scientific novelty lies in conceptualizing the pragmatism of social protection financing as an integrated management model that blends budgetary and extra-budgetary sources to boost community resilience. Practically, the findings offer local authorities a concrete framework to optimize budget planning, diversify funding streams, and formulate effective post-war recovery strategies grounded in financial sustainability, transparency, and cross-sector partnerships.

Keywords: *social policy, territorial communities, expenditures, financing, social protection, social security.*

Постановка проблеми. Соціальний захист населення є однією з ключових функцій сучасної держави та важливим інструментом забезпечення соціальної стабільності, підтримання належного рівня життя громадян і зменшення негативного впливу соціально-економічних ризиків. В умовах трансформаційних процесів, що відбуваються в Україні, особливого значення набуває ефективне фінансування соціального захисту населення на локальному рівні, оскільки саме органи місцевого самоврядування та територіальні громади забезпечують безпосередню реалізацію значної частини соціальних програм і надання соціальних послуг населенню.

Реформа децентралізації, що супроводжується передачею значної частини фінансових ресурсів та управлінських повноважень на місцевий рівень, створила нові можливості для розвитку системи соціального захисту населення. Водночас зростання соціальних потреб населення внаслідок воєнних дій, внутрішнього переміщення осіб, демографічних змін та економічної нестабільності актуалізує питання пошуку додаткових фінансових ресурсів і підвищення ефективності їх використання.

Особливої актуальності досліджувана проблема набуває в умовах повномасштабної війни, коли органи місцевого самоврядування змушені оперативно реагувати на нові соціальні виклики, забезпечувати підтримку внутрішньо переміщених осіб, сімей військовослужбовців, осіб з інвалідністю, громадян похилого віку та інших соціально вразливих категорій населення. За таких умов ефективність фінансування соціального захисту безпосередньо впливає на рівень соціальної безпеки громади та її спроможність забезпечувати належну якість життя населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні аспекти функціонування системи соціального захисту населення досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: Е. Лібанова, О. Макарова, С. Юрій, В. Опарін, І. Луніна, В. Базилевич, А. Колот, Л. Тарангул та інші. Аналіз наукового доробку перелічених вчених свідчить, що проблематика соціального захисту населення та його фінансового забезпечення посідає вагоме місце у вітчизняній економічній науці. Дослідження провідних українських учених охоплюють широке коло питань – від теоретико-методологічних засад формування соціальної політики держави до механізмів бюджетного фінансування соціальних програм, розвитку системи соціального страхування, соціального забезпечення та функціонування інститутів соціального захисту в умовах економічних трансформацій. Водночас кожен із науковців акцентує увагу на окремих аспектах функціонування системи соціального захисту, що дозволяє комплексно оцінити сучасний стан її розвитку та окреслити напрями подальшого вдосконалення.

Так, Е. Лібанова у своїх наукових працях досліджує демографічні та соціально-економічні передумови розвитку системи соціального захисту населення, приділяючи особливу увагу проблемам бідності, нерівності доходів, соціальної ексклюзії та забезпечення належного рівня життя населення. Значна частина її досліджень присвячена оцінці ефективності державної соціальної політики, удосконаленню механізмів адресної соціальної підтримки та формуванню сучасної моделі соціального захисту, орієнтованої на потреби людини. Науковиця також обґрунтовує необхідність переходу від переважно компенсаційної моделі соціальної допомоги до превентивної соціальної політики, що спрямована на мінімізацію соціальних ризиків та підвищення людського потенціалу.

Водночас О. Макарова зосереджує свої дослідження на проблемах реформування системи соціального захисту населення, розвитку механізмів соціальної підтримки вразливих категорій населення, удосконаленні системи соціальних послуг та оцінці їх ефективності. У працях дослідниці значну увагу приділено питанням адресності соціальної допомоги, удосконаленню критеріїв визначення потреб населення у соціальній підтримці, розвитку інтегрованих соціальних послуг, а також впровадженню сучасних підходів до управління системою соціального захисту в умовах адміністративної реформи.

С. Юрій розглядає соціальний захист населення крізь призму функціонування фінансової системи держави, досліджуючи роль публічних фінансів у забезпеченні соціальних гарантій. У його працях розкрито особливості формування фінансових ресурсів держави, механізми бюджетного фінансування соціальної сфери, взаємозв'язок податкової, бюджетної та соціальної політики, а також обґрунтовано необхідність забезпечення фінансової стійкості системи соціального захисту в умовах економічної нестабільності.

В свою чергу, В. Опарін досліджує фінансові механізми функціонування соціальної сфери, приділяючи увагу питанням державних фінансів, бюджетного регулювання та фінансового забезпечення виконання соціальних функцій держави. У своїх працях учений аналізує ефективність використання бюджетних ресурсів, принципи розподілу соціальних видатків, роль бюджетної політики у забезпеченні соціальної стабільності, а також напрями підвищення результативності фінансування соціальних програм.

І. Луніна у своїх дослідженнях значну увагу приділяє розвитку міжбюджетних відносин, фінансовій децентралізації та бюджетному забезпеченню виконання делегованих і власних повноважень органів місцевого самоврядування. Особливу увагу вона акцентує на формуванні дохідної бази місцевих бюджетів, удосконаленні механізмів міжбюджетного вирівнювання та забезпеченні фінансової спроможності територіальних громад. Праці науковиці створюють важливе теоретичне підґрунтя для дослідження фінансування соціального захисту населення саме на локальному рівні, оскільки фінансова автономія громад безпосередньо визначає можливості реалізації місцевих соціальних програм.

В. Базилевич розглядає соціальний захист населення у контексті розвитку соціально орієнтованої ринкової економіки та інституційних трансформацій. У його працях висвітлено економічну природу соціальної держави, роль державного регулювання у забезпеченні соціальної справедливості, взаємозв'язок економічного розвитку із соціальними гарантіями населення, а також місце соціального захисту у системі державної економічної політики. Науковець обґрунтовує необхідність поєднання економічної ефективності із соціальною відповідальністю держави та суспільства.

А. Колот досліджує соціально-трудові відносини, розвиток людського капіталу, соціальне партнерство та соціальну відповідальність держави, бізнесу і суспільства. Значну увагу він приділяє проблемам соціальної безпеки, зайнятості населення, подолання бідності та формування сучасної моделі соціальної політики в умовах глобалізації. У його працях наголошується на необхідності розвитку партнерських механізмів фінансування соціальної сфери, активізації участі місцевих громад, роботодавців і громадянського суспільства у реалізації соціальних програм.

Л. Тарангул досліджує фінансові аспекти державної соціальної політики, податково-бюджетні механізми забезпечення соціальних гарантій, розвиток фінансової системи та інструменти бюджетного регулювання. У своїх працях науковиця аналізує вплив бюджетної політики на рівень соціального забезпечення населення, обґрунтовує напрями удосконалення фінансового механізму реалізації державних соціальних програм та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів у соціальній сфері.

Попри вагомий науковий доробок зазначених учених, більшість досліджень зосереджена переважно на загальнодержавному рівні функціонування системи соціального захисту, механізмах бюджетного фінансування соціальної політики та реформуванні соціального забезпечення. Водночас недостатньо висвітленими залишаються питання комплексного фінансового забезпечення соціального захисту населення саме на рівні територіальних громад в умовах завершення реформи децентралізації, трансформації системи розмежування повноважень між державою та органами місцевого самоврядування, а також функціонування громад в умовах воєнного стану. Потребують подальших досліджень проблеми оптимізації структури видатків місцевих бюджетів на соціальний захист, оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів громад, запровадження сучасних механізмів програмно-цільового фінансування соціальних послуг, розвитку міжмуніципального співробітництва у сфері соціального захисту, залучення позабюджетних джерел фінансування, міжнародної технічної допомоги та грантових ресурсів, а також формування інтегрованої моделі фінансового забезпечення соціального захисту населення, здатної забезпечити стійкість територіальних громад в умовах післявоєнного відновлення та довгострокового соціально-економічного розвитку.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є комплексне дослідження теоретичних і практичних аспектів фінансування соціального захисту населення на локальному рівні та розроблення напрямів підвищення ефективності його фінансового забезпечення в умовах великої війни. Завдання полягають у виокремленні особливостей та визначенні проблем фінансування соціального захисту мешканців територіальних громад на четвертому році війни, оцінці видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення в контексті їхнього формування та виконання.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах розвитку місцевого самоврядування територіальні громади перетворюються на базовий рівень організації соціального захисту населення, на який покладаються функції щодо виявлення соціальних потреб мешканців, організації надання соціальних послуг, підтримки соціально вразливих категорій населення та забезпечення реалізації державних соціальних гарантій. Відповідно, ефективність функціонування системи соціального захисту значною мірою залежить від рівня фінансового забезпечення територіальних громад та спроможності органів місцевого самоврядування акумулювати й раціонально використовувати фінансові ресурси для виконання покладених на них повноважень.

Фінансування соціального захисту населення територіальних громад здійснюється за рахунок різноманітних джерел. Основним джерелом виступають кошти місцевих бюджетів, які формуються за рахунок власних та закріплених доходів громад. Важливу роль відіграють міжбюджетні трансферти з державного бюджету, зокрема, субвенції та дотації, спрямовані на фінансування окремих соціальних програм і забезпечення державних соціальних гарантій. Додатковими джерелами фінансування можуть бути кошти міжнародних організацій, грантові ресурси, благодійна допомога, соціальні інвестиції бізнесу, а також кошти громадських організацій та інших суб'єктів недержавного сектору. У табл. 1 відображено джерела фінансування соціального захисту населення.

Фінансування соціального захисту населення на рівні територіальних громад є складною багаторівневою системою мобілізації та використання фінансових ресурсів, спрямованих на забезпечення соціальних гарантій, підтримку вразливих категорій населення та розвиток соціальних послуг. В умовах децентралізації саме територіальні громади стали ключовою ланкою реалізації соціальної політики, оскільки отримали значно ширші повноваження щодо організації та фінансування соціального захисту населення. Водночас ефективність виконання цих повноважень значною мірою залежить від наявності достатньої ресурсної бази та диверсифікованої структури джерел фінансування.

Таблиця 1

Джерела фінансування соціального захисту населення на рівні територіальних громад

Джерело фінансування	Характеристика	Основні напрями використання
Власні доходи місцевих бюджетів	Податкові та неподаткові надходження, що формують фінансову основу діяльності територіальної громади	Місцеві соціальні програми, матеріальна допомога, утримання комунальних закладів соціального захисту
Міжбюджетні трансферти з державного бюджету	Кошти, що передаються державою місцевим бюджетам у вигляді дотацій та субвенцій	Виконання делегованих державою соціальних повноважень, реалізація державних програм соціального захисту
Кошти державних цільових фондів	Ресурси Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування та інших державних інституцій	Пенсійне забезпечення, страхові виплати, соціальні послуги окремим категоріям населення
Міжнародна технічна та гуманітарна допомога	Кошти міжнародних організацій, урядів іноземних держав, донорських структур	Підтримка ВПО, осіб з інвалідністю, ветеранів, розвиток соціальної інфраструктури
Грантове фінансування	Цільові кошти міжнародних та національних фондів на конкурсній основі	Реалізація соціальних проєктів, модернізація соціальних послуг
Благодійні внески та пожертви	Добровільна фінансова або матеріальна допомога фізичних і юридичних осіб	Надання адресної допомоги, підтримка соціально вразливих категорій населення
Соціально відповідальний бізнес	Участь підприємств у фінансуванні соціальних ініціатив громади	Реалізація соціальних програм, підтримка ветеранів, сімей військовослужбовців, осіб з інвалідністю
Державно-приватне партнерство	Спільне фінансування соціальних проєктів органами влади та приватними суб'єктами	Розвиток соціальної інфраструктури, створення нових соціальних послуг
Кошти громадських організацій	Ресурси громадського сектору, залучені через благодійні та міжнародні програми	Надання соціальних послуг, соціальний супровід, психологічна підтримка населення

Джерело: сформовано автором на основі [3; 4; 5].

Основу фінансового забезпечення соціального захисту на локальному рівні становлять власні доходи місцевих бюджетів [3]. До їх складу належать надходження від місцевих податків і зборів, частка загальнодержавних податків, закріплених за місцевими бюджетами, плата за надання адміністративних послуг, доходи від використання комунального майна та інші неподаткові надходження. Саме ці кошти забезпечують фінансову автономію територіальних громад та дозволяють реалізовувати власні соціальні програми з урахуванням потреб конкретної території. За рахунок місцевих бюджетів фінансуються програми підтримки малозабезпечених громадян, осіб з інвалідністю, ветеранів війни, внутрішньо переміщених осіб, сімей загиблих військовослужбовців та інших соціально вразливих категорій населення.

Важливе місце у структурі фінансування займають міжбюджетні трансферти з державного бюджету [3]. Їх роль особливо зростає в умовах значної диференціації фінансової спроможності територіальних громад. Завдяки механізму трансфертів держава забезпечує реалізацію принципу соціальної справедливості та гарантує мінімальні стандарти соціального захисту незалежно від рівня економічного розвитку окремої громади. Через систему субвенцій та дотацій фінансуються окремі державні програми соціальної підтримки, компенсаційні виплати, надання пільг та інших соціальних гарантій.

Окремим джерелом фінансування виступають кошти державних цільових фондів соціального спрямування [3]. Найбільше значення серед них має діяльність Пенсійного фонду України, який забезпечує виплату пенсій та окремих видів соціальної допомоги. В умовах реформування системи соціального захисту роль Пенсійного фонду суттєво зросла, особливо після передачі йому значної частини функцій щодо адміністрування державних соціальних виплат. Це сприяє централізації фінансових потоків і підвищенню ефективності використання державних ресурсів.

Суттєвого значення в сучасних умовах набувають кошти міжнародної технічної та гуманітарної допомоги. Повномасштабна війна зумовила значне зростання потреб населення у соціальній підтримці, що спричинило активізацію співпраці територіальних громад із міжнародними організаціями та донорами. Фінансова допомога міжнародних інституцій спрямовується на підтримку внутрішньо переміщених осіб, розвиток соціальної інфраструктури, забезпечення соціальних послуг, відновлення пошкоджених об’єктів соціальної сфери та реалізацію програм соціальної адаптації населення.

Перспективним джерелом фінансування соціального захисту виступають грантові ресурси. Грантові механізми дозволяють громадам залучати додаткові кошти для реалізації інноваційних соціальних проєктів, розвитку мережі соціальних послуг та впровадження сучасних підходів до соціальної роботи. Особливого значення такі ресурси набувають для малих і середніх громад, які мають обмежені власні фінансові можливості.

Важливу допоміжну роль відіграють благодійні внески, пожертви та ресурси громадського сектору. Їх використання дозволяє оперативно реагувати на виникнення надзвичайних соціальних потреб та забезпечувати адресну підтримку окремих категорій населення. У сучасних умовах значна частина благодійних ресурсів спрямовується на допомогу ветеранам, військовослужбовцям, сім'ям загиблих захисників, внутрішньо переміщеним особам та особам, які постраждали внаслідок воєнних дій.

Особливого розвитку набувають механізми соціально відповідального бізнесу та державно-приватного партнерства. Їх застосування дозволяє поєднати фінансові можливості приватного сектору та управлінські ресурси органів місцевого самоврядування для вирішення соціально значущих проблем громади. Така співпраця сприяє створенню нових соціальних послуг, модернізації закладів соціального обслуговування та підвищенню якості соціальної підтримки населення.

Отож, сучасна система фінансування соціального захисту населення на рівні територіальних громад характеризується багатоканальністю та поєднанням бюджетних і позабюджетних джерел фінансових ресурсів. Ефективність її функціонування визначається не лише обсягом залучених коштів, а й здатністю органів місцевого самоврядування забезпечувати раціональне використання ресурсів, залучати альтернативні джерела фінансування та формувати стійку фінансову основу для розвитку соціальної сфери громади. Для України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення особливого значення набуває диверсифікація джерел фінансування соціального захисту, що сприятиме підвищенню фінансової стійкості територіальних громад і забезпеченню належного рівня соціальної безпеки населення.

Відповідно до положень ст. 25 Закону України «Про соціальні послуги», виконавчі органи міських рад міст обласного значення та рад територіальних громад отримали комплекс повноважень, спрямованих на формування ефективної локальної системи соціального обслуговування населення [1, 71–72].

Зокрема, до компетенції органів місцевого самоврядування віднесено визначення потреб населення відповідної територіальної громади у соціальних послугах, у тому числі із залученням недержавних надавачів соціальних послуг, а також забезпечення відкритості результатів таких досліджень. Важливим напрямом їхньої діяльності є інформування населення про перелік, зміст та порядок отримання соціальних послуг із забезпеченням доступності відповідної інформації для осіб з різними видами порушень здоров'я.

Значну увагу законодавець приділяє превентивній складовій соціальної політики, покладаючи на місцеві органи влади обов'язок щодо виявлення вразливих категорій населення та осіб або сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. За результатами оцінювання потреб таких осіб органи місцевого самоврядування повинні забезпечувати надання базових соціальних послуг та організовувати доступ до інших видів соціальної підтримки відповідно до індивідуальних потреб отримувачів.

Для реалізації зазначених завдань громади наділені правом створювати мережу надавачів соціальних послуг комунального сектору, а також залучати до їх надання суб'єктів недержавного сектору шляхом використання механізмів соціального замовлення, державно-приватного партнерства, конкурсного відбору соціальних проєктів і програм або укладання відповідних договорів з уповноваженими органами. Одночасно на місцевому рівні забезпечується розроблення, затвердження та фінансування програм соціального захисту населення, сформованих на основі визначених потреб громади.

Серед інших важливих повноважень органів місцевого самоврядування слід виокремити забезпечення професійного розвитку працівників соціальної сфери, координацію діяльності всіх суб'єктів системи надання соціальних послуг, організацію міжвідомчої взаємодії між установами, організаціями та фізичними особами, які беруть участь у наданні соціальної підтримки населенню [3]. Також на них покладено функції збору, аналізу та поширення інформації щодо практики надання соціальних послуг, ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг, здійснення моніторингу та оцінювання якості соціальних послуг із подальшим оприлюдненням результатів.

Важливою складовою нових повноважень є контрольна функція органів місцевого самоврядування, яка охоплює здійснення нагляду за цільовим використанням бюджетних коштів, спрямованих на фінансування соціальних послуг, контроль за дотриманням вимог законодавства у сфері соціальних послуг та забезпечення захисту прав їх отримувачів. Крім того, до компетенції місцевих органів влади належить призначення керівників комунальних установ соціального спрямування, діяльність яких фінансується за рахунок коштів відповідних бюджетів.

Суттєвою перевагою оновленого законодавства стало запровадження можливості створення комплексних установ і закладів соціального обслуговування, а також їх структурних чи територіальних підрозділів, здатних надавати широкий спектр соціальних послуг різним категоріям населення в межах єдиного організаційного механізму. Такий підхід спрямований на оптимізацію системи соціального обслуговування, підвищення доступності та якості соціальних послуг, раціональне використання фінансових ресурсів і формування комплексної моделі підтримки населення. Очікується, що реалізація зазначених змін сприятиме усуненню міжвідомчої роз'єднаності, посиленню координації діяльності суб'єктів соціальної сфери та підвищенню ефективності функціонування системи соціального захисту на рівні територіальних громад.

Варто наголосити, що особливістю сучасної моделі фінансування соціального захисту є поступовий перехід від переважно утриманського підходу до моделі, орієнтованої на забезпечення доступності та якості соціальних послуг. Якщо раніше основна частина бюджетних коштів спрямовувалася на виплату різноманітних соціальних допомог і компенсацій, то нині дедалі більшого значення набуває фінансування соціального обслуговування населення, розвитку мережі соціальних установ, запровадження інноваційних соціальних послуг та підвищення їхньої адресності. Такий підхід відповідає сучасним європейським стандартам соціальної політики, відповідно до яких пріоритетним є не лише матеріальне забезпечення громадян, а й створення умов для подолання складних життєвих обставин та інтеграції людини в суспільне життя.

Важливим напрямом фінансування соціального захисту на місцевому рівні є забезпечення функціонування мережі надавачів соціальних послуг. Територіальні громади фінансують діяльність центрів надання соціальних послуг, територіальних центрів соціального обслуговування, центрів соціальної підтримки сімей та дітей, закладів стаціонарного догляду, служб соціального супроводу та інших установ, що надають допомогу різним категоріям населення [4]. Водночас законодавство передбачає можливість залучення до надання соціальних послуг недержавних суб'єктів через механізми соціального замовлення, державно-приватного партнерства та конкурсного фінансування соціальних проєктів, що сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних ресурсів та розширенню спектра соціальних послуг.

Суттєвий вплив на фінансування соціального захисту територіальних громад мають сучасні соціально-економічні виклики, насамперед, повномасштабна війна, демографічна криза, внутрішня міграція населення та зростання кількості осіб, які потребують соціальної підтримки. Унаслідок воєнних дій значно збільшилася чисельність внутрішньо переміщених осіб, сімей загиблих та поранених військовослужбовців, осіб з інвалідністю, громадян, які втратили житло або джерела доходів. Це призводить до зростання навантаження на місцеві бюджети та зумовлює потребу у пошуку додаткових джерел фінансування соціальних програм.

Таблиця 2

Характеристика фінансування соціального захисту населення на локальному рівні

Критерії	Характеристика фінансування соціального захисту населення на локальному рівні
Зміст	Забезпечення фінансовими ресурсами заходів, програм і соціальних послуг, спрямованих на підтримку мешканців територіальної громади та захист вразливих категорій населення
Мета	Задоволення соціальних потреб населення громади, реалізація соціальних гарантій, попередження та подолання складних життєвих обставин, підвищення якості життя населення
Ініціатор	Органи місцевого самоврядування, виконавчі органи місцевих рад, державні органи влади, територіальні органи соціального захисту, міжнародні організації, благодійні фонди, громадські організації та соціально відповідальний бізнес
Джерела	Кошти місцевих бюджетів, міжбюджетні трансферти та субвенції з державного бюджету, кошти державних цільових фондів, міжнародна технічна допомога, гранти, благодійні внески та інші залучені ресурси
Інструменти	Грошові кошти, соціальні виплати, пільги, компенсації, субсидії, соціальні послуги, гуманітарна допомога, матеріальні ресурси
Форми	Грошова, безготівкова, натуральна, змішана
Методи	Кошторисне фінансування соціальних установ, програмно-цільове фінансування, субсидування, дотування, соціальне замовлення, співфінансування проєктів, грантове фінансування, державно-приватне партнерство

Джерело: сформовано автором на основі [3; 4; 5].

Однією з ключових проблем фінансування соціального захисту на рівні територіальних громад залишається нерівномірність фінансової спроможності громад. Відмінності в податковому потенціалі, чисельності населення, рівні економічного розвитку та структурі доходів місцевих бюджетів зумовлюють суттєву диференціацію можливостей громад щодо забезпечення соціальних потреб населення. У зв'язку з цим, особливого значення набуває механізм міжбюджетного вирівнювання, який покликаний забезпечити мінімально необхідний рівень фінансування соціальних послуг незалежно від фінансової спроможності конкретної громади.

Підвищення ефективності фінансування соціального захисту населення на рівні територіальних громад потребує комплексного підходу, який передбачає удосконалення механізмів бюджетного планування, впровадження програмно-цільового методу фінансування, посилення адресності соціальної підтримки, розширення практики залучення недержавних надавачів соціальних послуг та активне використання цифрових технологій у сфері соціального захисту. Важливими напрямами також є розвиток соціального партнерства, диверсифікація джерел фінансування та підвищення прозорості використання бюджетних коштів.

Аналізуючи особливості фінансування соціального захисту населення на локальному рівні, слід зазначити, що воно є складовою фінансового механізму реалізації соціальної політики держави та територіальних громад. Його основне призначення полягає у забезпеченні належного рівня соціальної підтримки населення шляхом акумулювання та ефективного використання фінансових ресурсів для задоволення соціальних потреб мешканців громади.

На відміну від загальнодержавного рівня, локальне фінансування соціального захисту характеризується високим ступенем орієнтації на конкретні потреби населення певної території. Органи місцевого самоврядування безпосередньо взаємодіють із громадянами та володіють інформацією про соціально-економічний стан окремих категорій населення, що дозволяє забезпечувати більш адресний і результативний розподіл фінансових ресурсів. Саме тому зміст такого фінансування виходить за межі традиційного надання матеріальної допомоги та охоплює фінансове забезпечення широкого спектра соціальних послуг, включаючи догляд вдома, соціальний супровід, підтримане проживання, реабілітацію, адаптацію та інтеграцію соціально вразливих осіб.

Метою фінансування соціального захисту на локальному рівні є не лише підтримка населення у випадку настання соціальних ризиків, а й створення умов для соціальної стабільності та сталого розвитку громади. Ефективна система фінансового забезпечення дозволяє мінімізувати негативні наслідки безробіття, бідності, інвалідності, вимушеного переміщення населення та інших соціальних проблем, що особливо актуально в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України.

Важливою особливістю локального фінансування соціального захисту є багатоканальність джерел формування фінансових ресурсів. Поряд із коштами місцевих бюджетів дедалі вагомішу роль відіграють міжбюджетні трансферти, міжнародна технічна допомога, грантові програми міжнародних організацій та благодійних фондів. Такий підхід сприяє диверсифікації фінансових ресурсів і підвищує стійкість системи соціального захисту в умовах обмеженості бюджетних можливостей окремих громад.

Особливої уваги заслуговують методи фінансування соціального захисту населення. Традиційне кошторисне фінансування поступово доповнюється програмно-цільовим методом, який передбачає орієнтацію на досягнення конкретних соціальних результатів. Крім того, поширення набувають механізми соціального замовлення, грантового фінансування та державно-приватного партнерства, що дозволяють залучати до надання соціальних послуг недержавних надавачів та підвищувати ефективність використання бюджетних коштів.

Очевидним є той факт, що для об'єктивної оцінки стану фінансування соціального захисту населення на рівні територіальних громад важливе значення має дослідження структури та ефективності використання бюджетних ресурсів. В умовах децентралізації місцеві бюджети стали одним із ключових інструментів реалізації соціальної політики держави, оскільки саме на рівні громади забезпечується безпосереднє надання соціальних послуг, реалізація програм підтримки соціально вразливих категорій населення та фінансування заходів соціального спрямування. Особливої актуальності ці питання набули в умовах воєнного стану, коли суттєво зросла кількість осіб, які потребують соціальної підтримки, а органи місцевого самоврядування отримали додаткові функції щодо забезпечення соціальної стійкості територій.

Оцінювання видаткової частини місцевих бюджетів дає змогу визначити пріоритети бюджетної політики громади, рівень забезпечення окремих сфер суспільного життя фінансовими ресурсами, а також виявити особливості розподілу коштів між поточними та капітальними видатками. Аналіз структури видатків загального та спеціального фондів бюджету дозволяє встановити ступінь орієнтації місцевої влади на вирішення соціальних проблем населення, розвиток соціальної інфраструктури та реалізацію заходів соціально-економічного розвитку громади.

Особливу увагу в дослідженні доцільно приділити видаткам на соціальний захист та соціальне забезпечення населення, оскільки саме вони відображають рівень фінансової підтримки громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах, а також характеризують спроможність органів місцевого самоврядування виконувати соціальну функцію в умовах зростання суспільних викликів. Водночас комплексний аналіз усієї структури видатків бюджету дає можливість оцінити взаємозв'язок між фінансуванням соціальної сфери та інших напрямів діяльності громади, визначити пріоритети використання бюджетних ресурсів і встановити тенденції розвитку місцевої фінансової політики.

У зв'язку з цим, доцільним є проведення детального аналізу виконання видаткової частини бюджету Тернопільської міської територіальної громади за 2025 рік, зокрема, за загальним та спеціальним фондами, що дозволить оцінити рівень фінансового забезпечення соціального захисту населення, виявити основні тенденції бюджетного фінансування, визначити причини відхилення фактичних показників від планових та обґрунтувати напрями підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів у системі соціального захисту мешканців громади.

Аналіз показників виконання видаткової частини загального фонду бюджету Тернопільської міської територіальної громади свідчить про високий рівень бюджетної дисципліни та ефективність управління фінансовими ресурсами в умовах воєнного стану. Загальний обсяг видатків було виконано на 97,8 %, що характеризує реалістичність бюджетного планування та достатній рівень фінансового забезпечення основних функцій місцевого самоврядування.

Таблиця 3

Стан виконання видаткової частини бюджету Тернопільської міської територіальної громади за 2025 р. (загальний фонд)

Показники	Уточнений план за 2025 рік	% до загальної суми	Фактично використано за 2025 рік	% до загальної суми	% виконання до річного плану
	Сума, тис. грн		Сума, тис. грн		
ЗАГАЛЬНИЙ ФОНД	308 003,4	8,2	298 393,6	8,1	96,9
Державне управління					
Освіта	1 890 842,4	50,2	1 854 900,6	50,3	98,1
Охорона здоров'я	134 946,4	3,6	133 421,6	3,6	98,9
Соціальний захист та соціальне забезпечення населення	303 408,8	8,1	301 269,4	8,2	99,3
Культура і мистецтво	46 612,7	1,2	45 362,7	1,2	97,3
Фізична культура і спорт	98 201,7	2,6	96 539,2	2,6	98,3
Житлово-комунальне господарство	554 305,1	14,7	531 839,3	14,4	95,9
Економічна діяльність	151 876,9	4,0	150 940,8	4,1	99,4
Інша діяльність	34 486,7	0,9	29 100,0	0,8	84,4
Міжбюджетні трансферти	23 239,1	0,6	22 234,9	0,6	95,7
Реверсна дотація	221 371,0	5,9	221 371,0	6,0	100,0
Всього видатків загального фонду	3 767 294,2	100,0	3 685 373,1	100,0	97,8
Кредитування	1 100,0	–	1 100,0	–	100,0
Разом видатків загального фонду	3 768 394,2	–	3 686 473,1	–	97,8

Джерело: сформовано та розраховано автором на основі [2].

Структура видатків загального фонду має виражений соціальний характер. Найбільшу питому вагу займає освіта, на фінансування якої було спрямовано 1 854,9 млн грн або 50,3 % усіх фактичних видатків загального фонду (табл. 3). Така структура свідчить про пріоритетність забезпечення функціонування закладів освіти, виплати заробітної плати педагогічним працівникам, утримання освітньої інфраструктури та реалізації освітніх програм. Високий рівень виконання плану (98,1 %) свідчить про стабільність фінансування галузі та відсутність суттєвих ризиків недофінансування.

Другу позицію за обсягами фінансування займає житлово-комунальне господарство, частка якого становила 14,4 % усіх видатків загального фонду. Фактичне використання коштів склало 531,8 млн грн при виконанні плану на рівні 95,9 %. Така ситуація пояснюється необхідністю забезпечення безперебійного функціонування критичної інфраструктури громади, підтримання належного санітарного стану території, утримання дорожньої мережі та реалізації заходів з благоустрою. Водночас незначне відставання від

планових показників може бути пов'язане із затримкою виконання окремих робіт або зміною пріоритетів фінансування протягом бюджетного року.

Особливу увагу привертають видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення. На цей напрям було використано 301,3 млн грн, що становить 8,2 % видатків загального фонду. Виконання плану на рівні 99,3% свідчить про високий ступінь пріоритетності соціальних програм у бюджетній політиці громади. Збереження значних обсягів фінансування соціального захисту в умовах воєнного стану обумовлене необхідністю підтримки внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни, членів сімей загиблих військовослужбовців, осіб з інвалідністю та інших категорій населення, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Суттєвою особливістю загального фонду є високий рівень виконання видатків на охорону здоров'я (98,9 %) та економічну діяльність (99,4 %). Це свідчить про стабільність фінансування медичних закладів та ефективне використання ресурсів для забезпечення функціонування місцевої економіки. Водночас найнижчий рівень виконання спостерігається за напрямом «Інша діяльність» (84,4 %), що може пояснюватися відтермінуванням окремих заходів або оптимізацією видатків упродовж бюджетного періоду.

Характерною рисою бюджету є значний обсяг реверсної дотації, який становив 221,4 млн грн або 6,0 % усіх фактичних видатків загального фонду. Це свідчить про достатньо високий рівень фінансової спроможності громади, яка є донором системи горизонтального вирівнювання бюджетної забезпеченості.

Проведений аналіз дозволяє виокремити кілька ключових тенденцій:

· збереження домінуючої ролі соціально орієнтованих видатків у структурі бюджету;

· високий рівень виконання більшості бюджетних програм;

· концентрація фінансових ресурсів на забезпеченні поточних потреб громади;

· пріоритетність фінансування освіти, соціального захисту та житлово-комунального господарства;

· збереження фінансової спроможності громади як бюджету-донора.

Основними причинами зазначених тенденцій є вплив воєнного стану, необхідність забезпечення соціальної стабільності, зростання потреб населення у соціальній підтримці та потреба підтримання функціонування базових сфер життєдіяльності громади.

Наслідком такої структури видатків стало забезпечення безперервного надання соціальних послуг, стабільне функціонування бюджетної сфери та збереження належного рівня соціальної безпеки населення.

На відміну від загального фонду, виконання спеціального фонду характеризується значно нижчим рівнем освоєння ресурсів. За підсумками 2025 року виконання планових показників становило лише 61,4 %, що свідчить про наявність об'єктивних труднощів у реалізації інвестиційних та капітальних проєктів (табл. 4).

Таблиця 4

Стан виконання видаткової частини бюджету Тернопільської міської територіальної громади за 2025 р. (спеціальний фонд)

Показники	Уточнений план за 2025 рік	% до загальної суми	Фактично використано за 2025 рік	% до загальної суми	% виконання до річного плану
	Сума, тис. грн		Сума, тис. грн		
СПЕЦІАЛЬНИЙ ФОНД					
Державне управління	2 719,8	0,2	2 653,3	0,2	97,6
Освіта	329 362,2	18,8	276 992,9	25,7	84,1
Охорона здоров'я	32 342,7	1,8	29 903,7	2,8	92,5
Соціальний захист та соціальне забезпечення населення	80 935,7	4,6	80 039,4	7,4	98,9
Культура і мистецтво	9 380,8	0,5	7 612,8	0,7	81,2
Фізична культура і спорт	14 848,0	0,8	9 970,1	0,9	67,1
Житлово-комунальне господарство	52 728,0	3,0	40 804,8	3,8	77,4
Економічна діяльність	1 111 640,2	63,3	510 316,6	47,4	45,9
Інша діяльність	105 175,0	6,0	103 362,9	9,6	98,3
Міжбюджетні трансферти	16 860,9	1,0	15 826,9	1,5	93,9
Разом видатків спеціального фонду	1 755 993,3	100,0	1 077 483,4	100,0	61,4
Кредитування	668,4	–	403,1	–	60,3
Всього видатків по спеціальному фонду	1 756 661,7	–	1 077 886,5	–	61,4

Джерело: сформовано та розраховано автором на основі [2].

Найбільшу частку спеціального фонду становили видатки на економічну діяльність. На цей напрям було заплановано понад 1,11 млрд грн або 63,3 % усіх ресурсів спеціального фонду. Проте фактично використано лише 510,3 млн грн, а рівень виконання становив 45,9 %. Саме цей показник став основним чинником загального недовиконання спеціального фонду.

Причиною такої ситуації можуть бути затримки реалізації інвестиційних проєктів, складні процедури закупівель, нестабільність надходження коштів міжнародної допомоги, а також обмеження, пов'язані з воєнним станом. У результаті частина запланованих капітальних вкладень була перенесена на наступні бюджетні періоди.

Другим за обсягом фінансування напрямом стала освіта, на яку було спрямовано 277,0 млн грн. Незважаючи на відносно високий рівень виконання (84,1 %), спостерігається недовиконання плану майже на 52 млн грн. Це може бути пов'язано з перенесенням окремих проєктів реконструкції та модернізації освітньої інфраструктури.

Позитивною тенденцією є майже повне освоєння коштів за напрямом соціального захисту та соціального забезпечення населення. При плані 80,9 млн грн фактичні видатки склали 80,0 млн грн, а рівень виконання досяг 98,9 %. Частка соціального захисту у структурі фактичних видатків спеціального фонду становила 7,4 %, що значно перевищує його планову частку. Це свідчить про підвищення ролі соціальних програм у структурі розвитку громади та пріоритетність фінансування заходів соціальної підтримки населення.

Водночас низькі показники виконання спостерігаються у сфері фізичної культури і спорту (67,1 %), житлово-комунального господарства (77,4 %) та культури і мистецтва (81,2 %). Це свідчить про перенесення частини капітальних видатків на майбутні періоди та концентрацію фінансових ресурсів на першочергових потребах громади.

Аналіз дозволяє визначити такі тенденції:

· суттєве недовиконання капітальних та інвестиційних видатків;
· концентрація фінансових ресурсів у сфері економічної діяльності;
· збереження високого рівня фінансування соціального захисту навіть у межах спеціального фонду;
· скорочення темпів реалізації інфраструктурних проєктів;
· переорієнтація фінансових ресурсів на першочергові соціальні потреби населення.

Основними причинами зазначених змін виступають воєнний стан, невизначеність джерел фінансування окремих інвестиційних проєктів, зростання вартості будівельних робіт та необхідність перерозподілу ресурсів на соціальні потреби.

Наслідком цього є уповільнення модернізації міської інфраструктури та зниження темпів реалізації програм розвитку громади, проте одночасно забезпечується належний рівень соціальної підтримки населення.

Таблиця 5

Зведені показники виконання видаткової частини бюджету Тернопільської міської територіальної громади за 2025 р.

Показник	План, тис. грн	Факт, тис. грн	Виконання, %
Загальний фонд	3 768 394,2	3 686 473,1	97,8
Спеціальний фонд	1 756 661,7	1 077 886,5	61,4
Разом бюджет	5 525 055,9	4 764 359,6	86,2

Джерело: сформовано та розраховано автором на основі [2].

Проведений аналіз виконання видаткової частини бюджету Тернопільської міської територіальної громади за 2025 рік (табл. 5) засвідчив наявність двох взаємопов'язаних тенденцій. З одного боку, спостерігається високий рівень виконання поточних видатків загального фонду, що забезпечує стабільне функціонування соціальної сфери та виконання місцевою владою своїх соціальних зобов'язань. З іншого боку, відзначається суттєве недовиконання видатків спеціального фонду, що свідчить про стримування процесів інвестиційного та інфраструктурного розвитку громади.

Структура бюджетних видатків підтверджує домінування соціальної функції місцевого бюджету. Сукупна частка освіти, охорони здоров'я та соціального захисту у загальному фонді становить понад 62 %, що характеризує бюджет громади як соціально орієнтований. Особливого значення набуває високий рівень виконання видатків на соціальний захист населення, який перевищує 99 % як за загальним, так і за спеціальним фондом. Це свідчить про належний рівень фінансового забезпечення соціальних програм та ефективність реалізації соціальної політики на рівні територіальної громади.

Отже, бюджетна політика Тернопільської міської територіальної громади у 2025 році була спрямована, насамперед, на забезпечення соціальної стабільності та підтримання функціонування ключових сфер життєдіяльності населення. Водночас для підвищення ефективності фінансового забезпечення розвитку громади доцільним є вдосконалення механізмів планування та реалізації капітальних видатків спеціального фонду, розширення співпраці з міжнародними донорами та активізація залучення інвестиційних ресурсів для реалізації проєктів післявоєнного відновлення території.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу встановити, що в сучасних умовах фінансування соціального захисту населення на рівні територіальних громад перетворюється на один із домінантних механізмів забезпечення соціальної безпеки держави, підтримання суспільної стабільності та реалізації конституційних гарантій громадян. Реформа децентралізації суттєво трансформувала систему розподілу повноважень між державою та органами місцевого самоврядування, внаслідок чого саме територіальні громади стали базовим інститутом виявлення соціальних потреб населення, організації надання соціальних послуг та реалізації місцевої соціальної політики. Одночасно повномасштабна війна суттєво ускладнила фінансові умови функціонування громад, зумовивши різке зростання кількості отримувачів соціальної підтримки, розширення спектра соціальних ризиків, необхідність фінансування нових категорій населення, які потребують допомоги, та переорієнтацію бюджетної політики на забезпечення соціальної стійкості територій.

Сучасна система фінансування соціального захисту населення територіальних громад характеризується багаторівневою структурою джерел фінансового забезпечення, у якій поєднуються власні доходи місцевих бюджетів, міжбюджетні трансферти, кошти державних цільових фондів, міжнародна технічна допомога, грантове фінансування, ресурси благодійних організацій, механізми соціального партнерства та соціально відповідального бізнесу. Водночас саме фінансова спроможність територіальної громади визначає можливість забезпечення доступності, безперервності та якості соціальних послуг, своєчасного виконання соціальних програм і формування ефективної системи підтримки найбільш вразливих категорій населення.

До того ж, проведений аналіз виконання бюджету Тернопільської міської територіальної громади підтверджує, що навіть в умовах значного фінансового навантаження органам місцевого самоврядування вдається забезпечувати високий рівень виконання видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення, що свідчить про пріоритетність соціальної складової бюджетної політики громади. Водночас дослідження засвідчує існування низки системних проблем, серед яких нерівномірність фінансової забезпеченості територіальних громад, обмеженість власної доходної бази окремих громад, висока залежність від державних трансфертів, недостатня диверсифікація фінансових ресурсів, обмежені можливості фінансування розвитку соціальної інфраструктури, а також стримування реалізації інвестиційних проєктів унаслідок воєнного стану та макроекономічної нестабільності.

Переконані, що подальший розвиток системи фінансування соціального захисту населення повинен базуватися не лише на збільшенні обсягів бюджетних ресурсів, а, насамперед, на підвищенні ефективності їх використання. За сучасних умов ключовим критерієм оцінювання бюджетної політики має стати не обсяг профінансованих видатків, а досягнення конкретного соціального результату, що передбачає підвищення рівня добробуту населення, зменшення масштабів бідності, забезпечення доступності соціальних послуг, зниження соціальної нерівності та зміцнення соціальної згуртованості громади. Це обумовлює необхідність поступового переходу від моделі фінансування, орієнтованої на утримання мережі установ та здійснення соціальних виплат, до результативної моделі фінансового забезпечення, у центрі якої перебувають потреби людини та оцінка соціального ефекту використання бюджетних коштів.

Відповідно, важливими напрямами підвищення ефективності фінансування соціального захисту на локальному рівні є удосконалення механізмів програмно-цільового бюджетування, запровадження системи моніторингу та оцінювання ефективності бюджетних програм за соціальними індикаторами, посилення адресності соціальної підтримки, цифровізація процесів призначення та адміністрування соціальних виплат, використання сучасних інформаційно-аналітичних систем для прогнозування соціальних потреб населення та прийняття фінансових рішень. Не менш важливим є впровадження механізмів соціального аудиту, що дозволить оцінювати не лише законність використання бюджетних коштів, а й реальний вплив соціальних програм на рівень життя мешканців громади.

Вважаємо, що перспективи розвитку фінансування соціального захисту населення територіальних громад безпосередньо пов'язані із формуванням фінансово стійкої, адаптивної та багатоканальної моделі ресурсного забезпечення соціальної сфери. Насамперед, це передбачає розширення практики залучення міжнародної технічної допомоги, грантових ресурсів Європейського Союзу та міжнародних фінансових організацій, розвиток механізмів державно-приватного партнерства, соціального замовлення та соціального інвестування, активніше використання потенціалу громадських і благодійних організацій, а також створення умов для реалізації спільних міжмуніципальних соціальних проєктів. Доцільним

є також запровадження довгострокового фінансового планування соціальної сфери, що забезпечить прогнозованість ресурсного забезпечення соціальних програм та підвищить стійкість місцевих бюджетів до зовнішніх економічних і безпекових ризиків.

Варто наголосити, що в умовах післявоєнного відновлення України особливої актуальності набуває формування нової моделі фінансування соціального захисту населення, заснованої на принципах фінансової автономії територіальних громад, партнерської взаємодії держави, місцевого самоврядування, бізнесу та громадянського суспільства, цифрової трансформації соціальної сфери й орієнтації бюджетної політики на досягнення вимірюваних соціальних результатів. Такий підхід дозволить не лише забезпечити належний рівень соціальних гарантій, а й створити передумови для відновлення людського потенціалу, зміцнення соціальної згуртованості та забезпечення сталого розвитку територіальних громад.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на розроблення методичних підходів до оцінювання ефективності фінансування соціального захисту на рівні територіальних громад, формування системи індикаторів результативності соціальних видатків місцевих бюджетів, визначення оптимальної моделі диверсифікації джерел фінансового забезпечення соціальної сфери, а також обґрунтування механізмів інтеграції міжнародних фінансових ресурсів у систему місцевого фінансування соціального захисту населення з урахуванням викликів воєнного та післявоєнного періодів.

Література:

1. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII (Верховна Рада України). Відомості Верховної Ради України. 2019. № 18. Ст. 73. < https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>. (2026, травень, 22).

Verkhovna Rada Ukrainy. (2019). Pro sotsialni posluhy: Zakon Ukrainy vid 17.01.2019 № 2671-VIII [On Social Services: Law of Ukraine dated January 17, 2019 No. 2671-VIII] (Verkhovna Rada of Ukraine). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 18, Art. 73. < https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>. (2026, May, 22). [in Ukrainian].

2. Про виконання бюджету Тернопільської міської територіальної громади за 2025 рік. Тернопільська міська рада. <https://ternopilcity.gov.ua/sesiya/rishennya-sesii/97783.html>. (2026, травень, 23).

Ternopil City Council. (2026). Pro vykonannia biudzhetu Ternopilskoi miskoi terytorialnoi hromady za 2025 rik [On the execution of the budget of the Ternopil City Territorial Community for 2025]. Official website of Ternopil City Council. <https://ternopilcity.gov.ua/sesiya/rishennya-sesii/97783.html>. (2026, May, 23). [in Ukrainian].

3. Далєвська, Т. А. (2017). Фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад. *Світ фінансів*, 4, 20–32. <https://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/964>. (2026, травень, 25).

Dalievska, T. A. (2017). Finansove zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku terytorialnykh hromad [Financial support for the socio-economic development of territorial communities]. *Svit finansiv* [World of Finance], 4, 20–32. <https://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/964>. [in Ukrainian].

4. Романовська, Ю., Абдуллаєва, А. (2021). Фінансування видатків соціальної сфери України. *Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: збірник наукових праць IX Міжнародної науково-практичної конференції* (14–16 вересня 2021 р., Вінниця) (Ч. 2, 151–160). <http://10.0.2.150/docs/Zbirnyky_konferents/2021/14-16.09.21%202.pdf>. (2026, травень, 25).

Romanovska, Yu., & Abdullaieva, A. (2021). Finansuvannia vydatkiv sotsialnoi sfery Ukrainy [Financing social sector expenditures in Ukraine]. *Sotsialno-politychni, ekonomichni ta humanitarni vymiry yevropeiskoi intehratsii Ukrainy: Proceedings of the IX International Scientific and Practical Conference (*September 14–16, 2021) (Vol. 2, 151–160) [Socio-political, economic and humanitarian dimensions of Ukraine's European integration: collection of scientific papers of the 9th International Scientific and Practical Conference (September 14–16, 2021, Vinnytsia) (Part 2, 151–160).]. <http://10.0.2.150/docs/Zbirnyky_konferents/2021/14-16.09.21%202.pdf>. (2026, May, 25). [in Ukrainian].

5. Семигіна, Т. (2019). Соціальні послуги у територіальних громадах України: інновації правового регулювання. *Вісник АПСВТ,* 4, 65–75.

Semyhina, T. (2019). Sotsialni posluhy u terytorialnykh hromadakh Ukrainy: innovatsii pravovoho rehuliuvannia [Social services in territorial communities of Ukraine: innovations in legal regulation]. Visnyk APSVT [Bulletin of the Academy of Labour, Social Relations and Tourism], 4, 65–75. [in Ukrainian].

6. Карлін, М. І. (2012). Фіскальна політика і соціальні виплати в сучасній Україні. *Демографія та соціальна економіка*, 17, 70–77.

Karlin, M. I. (2012). Fiskalna polityka i sotsialni vyplaty v suchasnii Ukraini [Fiscal policy and social transfers in modern Ukraine]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika* [Demography and Social Economy], 17, 70–77. [in Ukrainian].

7. Базилевич, В., Баластрик, Л. (2004). *Державні фінанси* (2-ге вид., доп. і перероб.). Київ: Атіка.

Bazylevych, V., & Balastryk, L. (2004). *Derzhavni finansy* [Public Finance] (2nd ed., revised). Kyiv: Atika. [in Ukrainian].

8. Кириленко, О. П., Огінська, А. Ю. (2018). Фінансування соціального захисту населення в Україні: тенденції та перспективи. *Інноваційна економіка*, 11–12, 175–182.

Kyrylenko, O. P., & Ohinska, A. Yu. (2018). Finansuvannia sotsialnoho zakhystu naselennia v Ukraini: tendentsii ta perspektyvy [Financing social protection in Ukraine: trends and prospects]. *Innovatsiina ekonomika* [Innovative Economy], 11–12, 175–182. [in Ukrainian].